

MEN

MEN

MEN

MEN

MEN

Ministerstwo
Edukacji Narodowej

MEN

MEN

MEN

MEN

MEN

Zmiany w podstawie programowej

kształcenia ogólnego
dla szkoły podstawowej
i ponadpodstawowej

MEN

MEN

MEN

MEN

MEN

MEN

MEN

MEN

Prekonsultacje publiczne (12-19 lutego 2024 r.)

Propozycja zmian polegających na ograniczeniu zakresu aktualnej podstawy programowej kształcenia ogólnego dla:

- szkoły podstawowej – klasy IV-VIII,
- szkół ponadpodstawowych: liceum ogólnokształcącego/technikum, branżowej szkoły I i II stopnia.

Cel zmian

- Zapewnienie adekwatności zakresu treści nauczania
 - wymagań szczegółowych do wymiaru godzin nauczania przedmiotów.
- Proponowane ograniczenia powinny dać nauczycielom i uczniom więcej czasu na spokojniejszą i bardziej dogłębną realizację tych zagadnień, które w podstawie programowej pozostaną.
- Umożliwienie nauczycielom skupienia się na realizacji wymagań ogólnych podstawy programowej; wymagania szczegółowe, prezentujące konkretne treści kształcenia, powinny być dobrane tak, by jak najlepiej realizować wdrażanie celów kształcenia, określonych przez wymagania ogólne.
- Zastąpienie wymagań egzaminacyjnych obowiązujących w latach 2021-2024.

Uwarunkowania (ograniczenia) zmian

- Zmiany wchodzi w życie 1.09.2024 r. począwszy od klasy IV szkoły podstawowej .
- Zmiany nie będą skutkować koniecznością wymiany podręczników.
- Zmiany mogą polegać przede wszystkim na ograniczeniu treści nauczania - wymagań szczegółowych; ew. zmiany w celach kształcenia – wymaganiach ogólnych mogły być proponowane, jeżeli były konieczne w związku ze zmianami w treściach nauczania – wymaganiach szczegółowych.
- Zmiany mogą obejmować potrzebne przesunięcia treści nauczania między podstawowym a rozszerzonym zakresem kształcenia w LO/T (zmiany w odwrotnym kierunku nie są możliwe) oraz konieczne zmiany redakcyjne i porządkujące.
- Zmiany nie mogą obejmować przesunięć treści nauczania między klasami czy etapami edukacyjnymi.
- Zmiany powinny uwzględniać ujęcie, w szczególności w części *Warunki i sposób realizacji* kwestii korzystania w procesie nauczania – uczenia się z cyfrowych narzędzi oraz zasobów edukacyjnych dostępnych w Internecie.

Przedmioty objęte zmianami

Szkoła podstawowa (klasy IV-VIII)	Liceum ogólnokształcące / Technikum	Branżowa szkoła I stopnia	Branżowa szkoła II stopnia
Język polski	Język polski	Język polski	Język polski
Język obcy nowożytny	Język obcy nowożytny	Język obcy nowożytny	Język obcy nowożytny
Język łaciński	Język łaciński	-	-
Język mniejszości narodowej lub etnicznej	Język mniejszości narodowej lub etnicznej	Język mniejszości narodowej lub etnicznej	Język mniejszości narodowej lub etnicznej
Język regionalny – kaszubski	Język regionalny – kaszubski	Język regionalny – kaszubski	Język regionalny – kaszubski
Historia	Historia	Historia	-
Wiedza o społeczeństwie/historia i teraźniejszość	Wiedza o społeczeństwie/historia i teraźniejszość	-	-
Matematyka	Matematyka	Matematyka	Matematyka
Biologia	Biologia	Biologia	
Geografia	Geografia	Geografia	
Chemia	Chemia	Chemia	
Fizyka	Fizyka	Fizyka	
Informatyka	Informatyka	Informatyka	Informatyka
	Filozofia		
	Język łaciński i kultura antyczna		
	Historia muzyki		
	Historia sztuki		

Najważniejsze zmiany w podstawie programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej i ponadpodstawowej w zakresie **języka polskiego**

1. W zakresie **wymagań szczegółowych**:

- usunięto część pojęć i terminów, które występują stosunkowo rzadko w tekstach literackich i/lub w komunikacji językowej, więc kształcenie umiejętności ich rozpoznawania jest dość trudne
- wykreślono zapisy wymagające przekrojowej i szczegółowej wiedzy teoretycznej z zakresu literatury i języka
- w związku z wykreśleniem niektórych lektur obowiązkowych usunięto też wymagania szczegółowe, których realizacja była związana z tymi lekturami.

2. W zakresie **listy lektur**:

- usunięto część pozycji z list lektur obowiązkowych i uzupełniających (szkoła podstawowa i ponadpodstawowa)
- zaproponowano inny sposób zapisu list lektur obowiązkowych, tak by wyodrębnić przede wszystkim pozycje książkowe czytane w całości (szkoła podstawowa i ponadpodstawowa)
- niektóre lektury z zakresu podstawowego przeniesiono do zakresu rozszerzonego (szkoła ponadpodstawowa)
- do list lektur uzupełniających dodano książki wydane w XXI wieku (szkoła podstawowa i ponadpodstawowa).

Najważniejsze zmiany w podstawie programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej i ponadpodstawowej w zakresie **języka obcego nowożytnego**

- Poziomy **ogólnej biegłości językowej** oczekiwane na zakończenie danego etapu kształcenia (w skali *Europejskiego systemu opisu kształcenia językowego*) **zostały obniżone o pół stopnia** (a w przypadku zakresu dwujęzycznego – o stopień) względem poziomów określonych w podstawie programowej z 2017 lub 2018 roku.
- Z listy przykładowych zagadnień dla poszczególnych **zakresów tematycznych** wykreślono zagadnienia wykraczające poza określony poziom ogólnej biegłości językowej lub realizowane – z mniejszym poziomem szczegółowości – w ramach innych zagadnień.
- Bez większych zmian pozostawiono **katalog umiejętności** językowych kształconych i doskonalonych w ramach makroumiejętności językowych, tj. rozumienia wypowiedzi, tworzenia wypowiedzi, reagowania na wypowiedzi oraz przetwarzania wypowiedzi (mediacji).
- Bez zmian pozostawiono nadrzędny cel kształcenia, tj. **skuteczne porozumiewanie się w języku obcym nowożytnym zarówno w mowie, jak i w piśmie**. Obniżenie poziomu ogólnej biegłości językowej – przede wszystkim w odniesieniu do zakresu środków językowych – i rezygnacja z pewnych szczegółowych zapisów powinna pozwolić nauczycielom i uczniom w sposób **bardziej dogłębny** realizować pozostały materiał.
- Poza tym ujednolicono zapisy w podstawach programowych dla szkoły podstawowej i ponadpodstawowej, wprowadzono poprawki redakcyjne.

Najważniejsze zmiany w podstawie programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej i ponadpodstawowej w zakresie **języka mniejszości narodowej lub etnicznej**

1. W zakresie **wymagań szczegółowych** usunięto:
 - wymagania dotyczące znajomości terminów i pojęć z zakresu komunikacji językowej oraz historii języka
 - część pojęć i terminów, które występują stosunkowo rzadko w tekstach literackich i/lub w komunikacji językowej, więc kształcenie umiejętności ich rozpoznawania oraz stosowania jest dość trudne.
2. W zakresie **listy lektur**:
 - usunięto część pozycji z list lektur obowiązkowych (szkoła podstawowa i ponadpodstawowa)
 - usunięto lektury o niejednorodnej strukturze gatunkowej wymagające sprawnego poruszania się ucznia w zagadnieniach z dziedziny poetyki.

Najważniejsze zmiany w podstawie programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej i ponadpodstawowej w zakresie **języka regionalnego – języka kaszubskiego**

1. W zakresie **wymagań szczegółowych** usunięto:
 - wymagania dotyczące znajomości terminów i pojęć z zakresu komunikacji językowej oraz historii języka
 - część pojęć i terminów, które występują stosunkowo rzadko w tekstach literackich i/lub w komunikacji językowej, więc kształcenie umiejętności ich rozpoznawania oraz stosowania jest dość trudne.
2. W zakresie **listy lektur**:
 - usunięto część pozycji z list lektur obowiązkowych i uzupełniających (szkoła podstawowa i ponadpodstawowa)
 - usunięto lektury o niejednorodnej strukturze gatunkowej wymagające sprawnego poruszania się ucznia w zagadnieniach z dziedziny poetyki.

Najważniejsze zmiany w podstawie programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej i ponadpodstawowej w zakresie **historii**

- Dokonano oszacowania czasu koniecznego dla zrealizowania poszczególnych wymagań, tak aby skróty dotyczyły nie tylko jakiejś ilości wymagań, ale rzeczywiście skutkowały powiększeniem zasobów czasowych do wykorzystania w lepszym nauczaniu.
- Usunięto wymagania będące uszczegółowieniem innych wymagań uznając, że nauczyciel/ka sama zdecyduje o tym, jak ująć jakiś wątek w ramach szerszego zagadnienia.
- Usunięto szczegółowe listy wydarzeń czy osób uznając, że w większości takich przypadków zachodzi naruszenie pożądanej granicy między podstawą programową a programem nauczania przeznaczonym dla danej klasy.
- Usunięto sformułowania stronicze, zawierające wątpliwe rozstrzygnięcia; poprawiono błędy rzeczowe; zaproponowano redakcję językową, zwłaszcza tam, gdzie usunięcia dotyczyły fragmentów wymagań albo wiązały się z połączeniem dwóch wymagań w jedno.
- Zachowywano w szczególności te wymagania, które spełniały następujące kryteria: trwałość wpływu, głębokość wpływu, moc wyjaśniająca, aktualność, adekwatność do wieku rozwojowego (Partington, 1980; Counsell, 2004)

Najważniejsze zmiany w podstawie programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej i ponadpodstawowej w zakresie **wiedzy o społeczeństwie (2017 / 2018 r.)**

- Usunięto te wymagania lub ich fragmenty, które były pokrewne wymaganiom pojawiającymi się w podstawach programowych języka polskiego czy podstaw przedsiębiorczości i istniało domniemanie, że tam zostaną zrealizowane w bardziej sprzyjających warunkach.
- Usunięto część wymagań, które realizowane zgodnie z zalecanymi warunkami, a zatem zgodnie z możliwie najlepszą dydaktyką, zajmowałyby bardzo dużo czasu, a realizowane inaczej byłyby traktowane powierzchownie, bez gwarancji osiągnięcia głębokiego zrozumienia.
- Usunięto część wymagań lub ich fragmentów, które odznaczały się dużą szczegółowością w konsekwencji przekraczając pożądaną granicę pomiędzy podstawą programową obowiązującą wszystkich a programem szkolnym, który nauczyciele i nauczycielki wybierają dla swoich klas.
- Usunięto ostatecznie część wymagań, które wcześniej już zostały wycofane z listy wymagań egzaminacyjnych CKE w związku ze zmianami w trybie pracy szkół podczas pandemii.

Najważniejsze zmiany w podstawie programowej kształcenia ogólnego dla szkoły ponadpodstawowej w zakresie **historii i teraźniejszości / wiedzy o społeczeństwie (2022 r.)**

- Usuwano fragmenty wymagań, które wprowadzały szczegółową faktografię wyraźnie przenosząc akcent z edukacji obywatelskiej na historyczną, a przez swój dobór często sugerowały jednoznaczną interpretację jakiegoś zagadnienia,
- usuwano wymagania lub ich fragmenty, które przez swą szczegółowość naruszały pożądaną granicę między podstawą programową a programem nauczania wybranym dla klasy przez nauczyciela,
- usuwano wymagania lub ich fragmenty, w których użyto terminologii ujawniającej wyraźną predylekcję dla jakiegoś wyboru światopoglądowego lub politycznego,
- usuwano wymagania lub ich fragmenty, które prezentowały jako rzecz ustaloną kwestie, które nie są przedmiotem konsensusu naukowego, a forma wymagania uniemożliwiała taką jego zmianę, aby umożliwić dyskusowanie na lekcji możliwej kontrowersji,
- usuwano powtórzone wymagania, które ujęte w HiT powracały w tej samej lub prawie identycznej formie na poziomie rozszerzonym.

Najważniejsze zmiany w podstawie programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej i ponadpodstawowej w zakresie **matematyki**

- Z treści nauczania dla *szkoły podstawowej* wykreślono punkty XVI i XVII realizowane w szkołach ponadpodstawowych, bez uszczerbku dla tej realizacji.
- W *szkole podstawowej* ograniczono zakres **sprawności rachunkowej** wymaganej przy operowaniu ułamkami dziesiętnymi.
- W szkole ponadpodstawowej usunięto treści o charakterze **encyklopedycznym**, takie jak siatka centylowa, czy odchylenie standardowe, pozostawiając kluczowe w zastosowaniach pojęcie wartości oczekiwanej.
- Ze względu na rozszerzanie stosowania technik cyfrowych ograniczono zakres **geometrii analitycznej** nauczanej w szkołach ponadpodstawowych.
- Kluczowe dla rozwoju umiejętności matematycznych wymagania dotyczące **rozumowania**, w tym dowodzenia, pozostawiono bez istotnych zmian.

Najważniejsze zmiany w podstawie programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej i ponadpodstawowej w zakresie **biologii**

- Znacznie ograniczono przegląd organizmów, np. **usunięto treści dotyczące protistów i parzydełkowców** w szkole podstawowej, a w liceum i technikum **zrezygnowano z omawiania archeowców, prionów i wiroidów**.
- Ograniczono liczbę omawianych **chorób człowieka** – pozostawiono głównie te, które są **częste** oraz mają współcześnie **duże znaczenie kliniczne**. W przypadku **chorób genetycznych** pozostawiono po **jednym reprezentatywnym przykładzie** dla każdego sposobu dziedziczenia (zrezygnowano z omawiania chorób bardzo rzadkich, np. neuropatii nerwu wzrokowego Lebera).
- **Urealniono listę obserwacji i doświadczeń** przez wybranie tych reprezentatywnych, **możliwych do zrealizowania w czasie zajęć lekcyjnych**.

Najważniejsze zmiany w podstawie programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej i ponadpodstawowej w zakresie **geografii**

- Usunięto zagadnienia nadmiarowe, które nie są konieczne podczas realizacji głównego celu kształcenia geograficznego na drugim i trzecim etapie edukacyjnym, jakim jest poznawanie środowiska geograficznego własnego kraju i świata jako zintegrowanej całości.
- Zmniejszono zakres niektórych zagadnień poprzez ograniczenie szczegółowości, zmianę czasowników operacyjnych w celu ograniczenia czynności wykonywanych przez ucznia, ograniczenie treści do jednej skali przestrzennej np. globalnej albo krajowej.
- Powyższe zmiany sprzyjają zwiększeniu swobody nauczycieli w zakresie doboru treści zajęć i metod pracy z uczniami – nauczyciele uzyskają więcej czasu m.in. na analizę materiałów źródłowych, pracę z wykorzystaniem metod aktywizujących, badania i obserwacje terenowe.
- Bez istotnych zmian pozostawiono wymagania mające na celu kształtowanie umiejętności korzystania z cyfrowych narzędzi oraz zasobów edukacyjnych dostępnych w internecie, a także rozumienia powiązań i zależności istniejących w środowisku geograficznym.

Najważniejsze zmiany w podstawie programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej i ponadpodstawowej w zakresie **chemii**

- Usunięto wybrane treści wymagające np. zapamiętania szczegółowych informacji oraz takie, których brak nie spowoduje trudności w realizacji kolejnych wymagań.
- Ograniczono treści nauczania poprzez modyfikację niektórych wymagań szczegółowych, np. przez ograniczenie zakresu wymagania albo liczby przykładów.
- Zrezygnowano z niektórych wymagań odwołujących się do historycznych teorii, których znajomość nie jest konieczna w kształceniu chemicznym.
- Część wymagań określających umiejętności faktograficzne, np. wymienianie, opisywanie, zastąpiono wymaganiami kształtującymi **umiejętności cyfrowe**, dotyczące wyszukiwania informacji.

Najważniejsze zmiany w podstawie programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej i ponadpodstawowej w zakresie **fizyki**

Dlaczego ograniczono?

Ograniczenia wymagań umożliwią nauczycielom i uczniom skupienie się na mniejszym zbiorze wielkości, pojęć, praw oraz zjawisk. Pozwoli to na **lepszé ich zrozumienie i opanowanie** przez uczniów oraz wykorzystanie **szerszej gamy metod dydaktycznych** przez nauczycieli.

Jak ograniczono?

- ✓ Niektóre wymagania szczegółowe **usunięto**.
- ✓ Niektóre wymagania **skonkretyzowano** tam, gdzie ich nadinterpretacja mogłaby prowadzić do wymagania od ucznia zbyt wielu szczegółów pamięciowych lub złożonych umiejętności.
- ✓ Niektóre wymagania **znacznie ułatwiono** co do szczegółowości lub ścisłości opisu, lub obliczeń.

Co ograniczono?

- Wymagania, które **nie są kluczowe** do zrozumienia pozostałych zagadnień na danym etapie (lub poziomie) edukacyjnym.
- Wymagania dotyczące **wiedzy encyklopedycznej** oraz **rachunkowe**.

Najważniejsze zmiany w podstawie programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej i ponadpodstawowej w zakresie **informatyki**

- **Pozostawienie nauczycielowi większej liczby godzin lekcyjnych do swobodnego wyboru tematów i metod nauczania** ze szczególnym naciskiem na opanowanie i przećwiczenie z uczniami umiejętności programowania przez zmniejszenie liczby tematów z algorytmiki. Dotyczy to szczególnie pojedynczych izolowanych zagadnień z różnych gałęzi (np. wyszukiwanie idola, rysowanie fraktali), algorytmów trudnych matematycznie (np. haszowanie) lub implementacyjnie (np. geometria obliczeniowa).
- Ograniczenie wymagań dotyczących bardziej **specjalistycznych narzędzi** (np. tworzenie trójwymiarowych wizualizacji, aplikacje sieciowe).
- Ograniczenie liczby tematów z **pogranicza informatyki** (np. historia informatyki).
- **Przesunięcie niektórych elementów algorytmiki i programowania** (np. rekurencji) z zakresu podstawowego do rozszerzonego w szkole średniej.

Najważniejsze zmiany w podstawie programowej kształcenia ogólnego dla szkoły ponadpodstawowej w zakresie **filozofii**

Zakres podstawowy:

1. na nowo zredagowano treści nauczania odnoszące się do filozofii Platona (łącznie dwie części: VI. i VII. w jedną) oraz usunięto w całości ostatnią część: XII. Początki estetyki.

Zakres rozszerzony:

1. w zakresie zagadnień logicznych (I. Kultura logiczna) zrezygnowano z części zagadnień semiotycznych;
2. w części II. (Elementy historii filozofii) w p. 1. (Filozofia starożytna) podkreślono, że uczniowie obowiązują wszystkie treści nauczania z zakresu podstawowego;
3. spośród dziesięciu części składających się na Wybrane problemy filozofii (III.) zrezygnowano w całości z dwóch: 1. Koncepcje uprawiania filozofii; 7. Wybrane współczesne problemy bioetyczne.

Najważniejsze zmiany w podstawie programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej i ponadpodstawowej w zakresie **języka łacińskiego** oraz dla szkoły ponadpodstawowej w zakresie **języka łacińskiego i kultury antycznej**

W zakresie kompetencji językowych:

1. usunięto wymagania odnoszące się do znajomości form i struktur gramatycznych, które są rzadkie, nieregularne i oboczne oraz mogą być zastąpione innymi odpowiednikami syntaktycznymi i semantycznymi;
2. zawężono wymagania do znajomości form i struktur gramatycznych niezbędnych do rozumienia i tłumaczenia tekstów łacińskich.

W zakresie kompetencji kulturowych:

1. zawężono wymagania do najbardziej reprezentatywnych przykładów, ilustrujących poszczególne zagadnienia z zakresu kultury starożytnej Grecji i Rzymu oraz recepcji antyku.

Najważniejsze zmiany w podstawie programowej kształcenia ogólnego dla szkoły ponadpodstawowej w zakresie **historii muzyki**

- Usunięto niektóre wymagania szczegółowe. Usunięte treści nie są kluczowe dla zrozumienia i realizacji pozostałych zagadnień podstawy programowej.
- Uproszczono i ujednolicono redakcję niektórych treści, usuwając przy tym drobne mankamenty aktualnej podstawy.
- W wymaganiach szczegółowych wprowadzono drobne uzupełnienia (nazwiska kompozytorów i pojęcia, których znajomość jest istotna dla ukazania przemian zachodzących na przestrzeni kolejnych epok).

Najważniejsze zmiany w podstawie programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej i ponadpodstawowej w zakresie **historii sztuki**

- Usunięto wymaganie ogólne dotyczące znajomości zbiorów muzeów i kolekcji dzieł sztuki w Polsce i na świecie oraz przeniesiono zagadnienia dotyczące mecenatu artystycznego do kontekstów dzieł sztuki.
- Zrezygnowano z dokładnego datowania dzieł sztuki, na rzecz określania wieku lub w przypadku dzieł sztuki nowoczesnej i współczesnej datowania z dokładnością do połowy wieku.
- W zakresie rozumienia i stosowania terminów i pojęć związanych z dziełami sztuki nacisk położono na umiejętność rozumienia i poprawnego posługiwania się terminologią.